

УДК 338.43+368

О. В. Слободянюк,
к. е. н., доцент, завідувач кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
Київський національний торговельно-економічний університет,
Одеський торговельно-економічний інститут, м. Одеса

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД АГРАРНОГО СТРАХУВАННЯ: РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ

O. Slobodyanyuk,
Candidate of Econ. Sci., Senior Lecturer, Head of the Department of Finance, Money Circulation and Credit,
Kyiv National University of Trade and Economics, Odesa Trade and Economic Institute, Odesa

FOREIGN EXPERIENCE OF AGRICULTURAL INSURANCE: RECOMMENDATIONS FOR UKRAINE

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні основи і практичні аспекти функціонування зарубіжних систем аграрного страхування з різною участю держави з метою їх адаптації до вітчизняної практики. Метою статті є формалізація існуючих у світі систем агрострахування та виділення їх елементів, які можна застосувати в українську практику відповідно до інституціональних умов. Надано характеристику двом принципово відмінним системам аграрного страхування: американській та європейській, встановлено, що переваги однієї системи є вадами іншої та навпаки. Розроблено пропозиції з використання Україною змішаної моделі аграрного страхування, яка долає існуючі вади американської та європейської моделей та зближує їх між собою через досягнення згоди між страховиками, страхувальниками та державою. Для ефективного розвитку національного аграрного ринку рекомендовано створення державних інституцій у сфері аграрного страхування і управління сільськогосподарськими ризиками, розробку критеріїв перепустки аграріїв до участі у програмах державної підтримки страхових механізмів, а також запровадження диференційованого підходу до визначення розміру страхових субсидій за окремими галузями рослинництва і тваринництва.

The subject of the study is theoretical, methodological foundations and practical aspects of foreign agricultural insurance systems with different participation of the state in order to adapt them to local practices. The article is a formalization of existing agricultural insurance systems in the world and allocation of items that can be used in accordance with the practice of Ukrainian institutional environment. The characteristic of two fundamentally different systems of agricultural insurance, American and European, it was found that the benefits of a system are defects of the other and vice versa. The proposals of Ukraine using mixed model agricultural insurance, which overcomes the shortcomings of existing American and European models and compares them with each other through an agreement between the insurers, the insured and the state. For effective development of the national agricultural market recommended the establishment of state institutions in the field of agricultural insurance and agricultural risk management, development of criteria permit farmers to participate in the program for the insurance mechanisms as well as the introduction of a differentiated approach to determine the amount of insurance subsidies for certain sectors of crop and livestock production.

Ключові слова: аграрне страхування, зарубіжний досвід, державна підтримка, субсидії, рекомендації, управління ризиками.

Key words: agricultural insurance, foreign experience, government support, grants, advice, risk management.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Аграрна галузь України відіграє важливу роль у структурі національної економіки. Не-

зважаючи на сприятливі кліматичні умови для агровиробництва, сільське господарство в Україні щорічно потерпає від небезпечних природних явищ і несприятливих погодних умов, що позначається на зниженні врожайності, недоборі валової продукції сільськогосподарсь-

ких культур, внаслідок чого сільгоспвиробники отримують збитки [1, с. 21]. Держава надає допомогу потерпілим у результаті стихійних явищ природного характеру сільськогосподарським товаровиробникам, але її форми і методи не відповідають провідній світовій практиці. Виділення коштів за рахунок резервного фонду державного бюджету ґрунтується на адміністративно-командних методах радянської доби. Мінімізація збитків аграріїв за рахунок прямого фінансування є суб'єктивним і неефективним. Сповільнений розвиток страхування в аграрній сфері України пояснюється відсутністю повноцінного законодавчого забезпечення, недоліками в організації та координації співпраці головних учасників ринку страхових послуг в аграрному секторі.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Проблеми розвитку окремих галузей страхування знаходяться у центрі уваги багатьох вчених. Краківський Ю. відмічає, що на сьогодні в Україні сформувалися декілька популярних систем страхових послуг, серед яких: система банківського страхування, система автострахування та система аграрного страхування [2, с. 55]. При формуванні системи страхових послуг для суб'єктів аграрної сфери слід розуміти потреби аграрного сектору та ризики сільськогосподарської діяльності. Прокопчук О., Улянич Ю., Бечко В. справедливо наголошують, що сільськогосподарське страхування розвивається в усьому світі як головний інструмент управління ризиками з метою зменшення негативного впливу погоди та інших природних чинників [3, с. 51]. Багато авторів досліджують теоретичні основи розвитку аграрного страхування в зарубіжних країнах, серед них Лобова О. [4], Віленчук О. [5], Матвієнко Г. [6], Тарельник Н. [7], Сокол С. [8], Грицина О., Шолудько О., Тофан І. [9]. Високо оцінюючи науковий доробок указаних авторів, слід визнати, що мало уваги зосереджено на сучасному стані різних зарубіжних програм аграрного страхування з метою їх адаптації до вітчизняної практики.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є формалізація існуючих у світі систем агрострахування та виділення їх

елементів, які можна застосувати в українську практику відповідно до інституціональних умов.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБґРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Агрострахування — це перевірений механізм управління сільськогосподарськими ризиками, який забезпечує баланс інтересів усіх сторін або учасників: аграріям — захист прибутків при втраті врожаю, кредиторам — повернення кредитів, узятих на сільськогосподарські потреби, державі — продовольчу безпеку. Система агрострахування широко використовується в зарубіжних країнах і має свої особливості. Практично у всіх країнах світу існують системи обов'язкового страхування від катастрофічних та природних ризиків, засновані на взаємодії комерційних страхових компаній і державних органів, що виражається, зокрема, у створенні спеціальних фондів катастроф; або систем обов'язкового перестрахування за участю держави.

Досвід багатьох аграрних країн світу яскраво засвідчує, що державна підтримка системи аграрного страхування надає виробникам сільськогосподарської продукції додаткові фінансові можливості [5, с. 93]. Державна підтримка є більш ефективним напрямом стабілізації доходів сільськогосподарських виробників, ніж фінансова допомога, що надається їм в окремі несприятливі роки у вигляді додаткових кредитів, субсидій, заліків і списань боргу, відстрочок по платежах і прямих грошових компенсацій.

У багатьох країнах влада розглядає державну підтримку страхування як конкретні інвестиції в сільське господарство, які запобігають можливим майбутнім витратам держави у випадку несприятливих погодних умов та забезпечують продовольчу безпеку та стабільність [6, с. 37]. Передумовою розвитку аграрного страхування є обов'язкова участь держави в організації страхування, яка може проявлятися у безпосередньому страхуванні ризиків (така форма страхування існує в Греції, Кіпрі), через підтримку приватного страхування (Іспанія, США, Канада) та в солідарній участі як держави, так і місцевих бюджетів, професійних об'єднань виробників та страхових компаній.

Система страхування ризиків в аграрній сфері в розвинених країнах, де держава

відіграє провідну роль у підтримці сільськогосподарських товаровиробників, є налагодженим і добре функціонуючим механізмом [7]. Страхові компанії здійснюють свою діяльність у середовищі підвищеного ризику, тому що компенсують не тільки власні збитки як підприємницькі структури, але і збитки інших суб'єктів господарювання. Тому проблеми управління ризиками для страхових компаній набувають особливого значення. Центральним елементом державної підтримки є надання субсидії на оплату частини страхової премії, що дозволяє знизити вартість страхування для сільгоспвиробників та, відповідно, забезпечити масовий характер страхування.

У більшості розвинених країн світу щорічно виділяють великі кошти на підтримку аграрного сектору економіки, крім того, іноземними урядами створюються сприятливі умови для того, щоб аграрії змогли отримати компенсацію на випадок неврожаю від страхових компаній [8, с. 263]. У багатьох країнах ефективно функціонують національні системи страхування аграрних ринків.

На цей час лідерами ринку аграрного страхування є Північна Америка та Західна Європа [9, с. 86]. У багатьох випадках держава надає допомогу як безпосередньо виробникам сільськогосподарської продукції, так і страховим компаніям. Світова практика пропонує різні варіанти розвитку системи страхування для аграрного сектора: надання страхових послуг приватними страховими компаніями без допомоги держави (Швеція); участь держави в пулах перестрахування (Іспанія); субсидування страхових премій за певними страховими продуктами, наприклад від граду (Франція, Австрія); надання фінансової допомоги для покриття катастрофічних збитків (Німеччина, Італія, США, Канада); субсидування програм страхування від багатьох ризиків (мультиризиків) (Канада, США); створення спеціальної державної установи для реалізації політики в сфері аграрного страхування (Іспанія, Канада, США); формування страхової інфраструктури.

У міжнародній практиці страхування сільськогосподарських ризиків сформувались дві основні моделі, які умовно можна назвати "американська" та "європейська". Для "американської" моделі, яка застосовується в США та Канаді, характерна значна підтримка держави у страхуванні сільськогосподарських ризиків шляхом надання субсидій на сплату частини страхової премії.

Уряд США та Канади активно намагаються захистити виробників агропродукції у своїх країнах. Раніше допомога надавалася у вигляді прямих виплат після катастрофічних ризикових подій для компенсації загибелі значної частини врожаю фермерам. За попередні 20—25 років уряди усвідомили, що їх фінансові можливості обмежені та інші галузі агросектору також потребують державної підтримки. Тому було створено урядові програми страхування сільськогосподарських культур, які надають пряму фінансову допомогу фермерам, а також допомагають краще розпланувати програму фінансової підтримки всьому аграрному сектору у довгостроковій перспективі. Ситуативні виплати за катастрофічними збитками ще існують, але програми страхування сільгоспкультур стали головним інструментом для фермерів щодо управління ризиками. Уряди у значній мірі субсидують як страхові премії, так і збитки за цими програмами, вважаючи, що їх допомога необхідна до тих пір, поки існують значні коливання урожайності чи цін на сільськогосподарську продукцію.

Страховий бізнес США за своїм розмахом не має собі рівних в світі. Американські страхові монополії контролюють приблизно 50% всього страхового ринку індустріально розвинених країн світу (страхова індустрія в США є єдиною, яка не підпадає під антимонопольне законодавство). Для проведення державної політики у сфері аграрного страхування при Міністерстві сільського господарства було створено Агентство з управління ризиками (Risk Management Agency — RMA), головними функціями якого є контроль за діяльністю страхових компаній, задіяних в державних програмах, контроль за виконанням страхових угод та розподіл страхових субсидій. RMA також керує Федеральною корпорацією по страхуванню врожаю (FCIC), що є державною компанією, через яку здійснюється контроль за діяльністю виробників та страховиків, перевіряється актуарна збалансованість федеральних програм страхування врожаю, надаються стандартні угоди з перестрахування ризиків, реалізуються програми державної підтримки, серед яких: Програма захисту від катастрофічних ризиків (Catastrophic Risk Protection CRP), Програма мультиризикового страхування врожаю (Multiple Peril Crop Insurance — MPCI), Програма "Груповий план" (Group Risk Plan — GRP), Програма захисту доходу (Income Protection — IP) та інші.

Американська модель передбачає залучення до страхування аграріїв держави через надання субсидій нею на сплату частини страхових премій, фактично сплачених страхувальниками. Це забезпечує здешевлення вартості страхових послуг та підтверджує їх привабливість для споживачів. Стандартний обсяг відшкодування державою частини сплачених страхових премій страхувальниками складає 50% вартості послуги страхування. Проте, адміністратори існуючої системи диференційовано підходять до субсидування премій, зокрема, у Канаді, Іспанії та США їх обсяги збільшуються до 60—80% на значущі для країни види культур, фруктів, сільськогосподарських тварин.

У США фермери для страхування сільгоспкультур звертаються до незалежних агентів, які працюють від імені приватних страхових компаній. Федеральне правління відшкодовує приватним страховим компаніям витрати на адміністрування мультиризикового страхування згідно з підписаною угодою. Страховики платять певний процент із цих коштів незалежним агентам, які продають страховий продукт.

У Канаді програма мультиризикового страхування функціонує інакше, де існують погодження між федеральним урядом та кожною провінцією, які продають фермерам страхові продукти через Королівські корпорації (засновані державою комерційні компанії). Провінції управляють страховими програмами самостійно та можуть звертатися за допомогою до федерального правління тільки в крайніх випадках. Міжнародні перестраховальники та перестраховальні брокери беруть участь у бізнесі після оформлення взаємовідносин між приватними страховими компаніями, Королівськими корпораціями та відповідними державними органами. Не дивлячись на те, що мультиризикове страхування перестраховується урядом, страховики утримують значну кількість ризиків у своєму портфелі, додаючи до договорів страхування від граду та певних ризиків. Страховики самостійно перестраховують частину чи всі прийняті ризики на міжнародних ринках перестраховування.

Перевагою американської моделі страхування ризиків у сільському господарстві є захищеність агровиробників і страховиків, проте її недоліком можна вважати високі адміністративні витрати держави та складність контролю загрози зниження мотивації страхувальника до уникання та запобігання настанню ри-

зику, через що може зрости вірогідність понесення збитків.

"Європейську" модель (Великобританія, Німеччина) можна охарактеризувати як приватну, яка передбачає мінімальне втручання держави і покупку сільгоспвиробниками страхового полісу за його повною ціною. Тому страхові компанії пропонують на ринку тільки ті страхові продукти, які можуть бути продані по реальній ціні, а це, переважно, продукти страхування від окремих ризиків, тому що мультиризикові продукти є для фермерів надто дорогими. За цією моделлю не відбувається здешевлення вартості страхових послуг державою. У більшості країн Європи (Італія, Франція, Німеччина, Австрія) держава бере мінімальну участь в аграрному страхуванні, контролюючи лише діяльність приватних страхових компаній у цьому секторі ринку страхових послуг. Серед недоліків європейської моделі можна назвати незахищеність страхувальників та зниження їх активності на страховому ринку.

Як свідчить міжнародний досвід, найефективнішим при страхуванні аграрних ризиків є поєднання двох моделей. Змішану модель страхування аграріїв можна вважати завершеною, проте у межах окремих держав вона здатна відрізнятись. Найрозвиненіша змішана система страхування сільськогосподарських ризиків діє в Іспанії. За оцінками експертів міжнародного проекту ЕС Tacis "Вдосконалення управління ризиками фермерських господарств та малих і середніх господарств в аграрному секторі", сектор агрострахування в Іспанії є найбільшим в Європі й третім за розміром у світі після США і Канади.

Іспанська система аграрного страхування є унікальною в Європі, тому що до недавнього часу вона вважалася єдиною європейською моделлю, яка, як і "американська", передбачала активну роль держави у підтримці страхування аграрних ризиків. В Іспанії фермерам надають субсидії для сплати страхових премій і контролюється перестраховування; допомогу страховикам у здійсненні страхування аграрних ринків надає Страховий аграрний пул (застраховано 80 % культур).

Система аграрного страхування в Іспанії побудована на зацікавленості та взаємодії трьох основних учасників — сільгоспвиробників, страхових компаній, держави. Сільгоспвиробники зацікавлені в тому, щоб отримати страховий захист але, по можливості, знизити його вартість. Страхові компанії бажать надати страховий захист, але відчувають брак

необхідної інформації та методологічних розробок для роботи в аграрній сфері. Уряд, який переслідує державний інтерес, бажає створити умови стабільної роботи аграрного сектору, тобто захистити виробника, але витратити на це як найменше державних коштів. У такій ситуації виникає потреба у державній підтримці страхування, тому що вона дозволяє більш ефективно використовувати бюджетні кошти, досягти більшого ефекту при менших витратах. Державна підтримка страхування направлена на подолання тих обмежень, які заважають розвиватися аграрному страхуванню, спрямована на здешевлення страхування для сільгоспвиробників через механізми субсидованої страхової премії та на надання інформаційної й методологічної підтримки страховим компаніям.

Іспанська модель забезпечує, з одного боку, потрібний рівень страхування в аграрному секторі, а з іншого — створює певну зацікавленість аграріїв у посиленні захисту майнових інтересів. Звичайно, досить складно визначити універсальну модель, яка би підходила всім країнам. Проте, адаптуючи визначені позитивні моменти зарубіжного досвіду, слід розробити та запровадити найбільш оптимальну для аграріїв модель страхування з державною фінансовою підтримкою. При цьому необхідним є, по-перше, запровадження диференційованого підходу до визначення розміру страхових субсидій. По-друге, слід враховувати доцільність запровадження своєрідної страхової перепустки аграріїв до участі у програмах державної підтримки. По-третє, за участі аграріїв слід розробити якісні страхові продукти, включно з тими, що враховують зниження якості сільськогосподарської продукції.

Нині країни Європи почали використовувати досвід Іспанії — субсидоване аграрне страхування почало розвиватися в Італії, при цьому інші країни ретельніше досліджують цю модель і можливості її застосування. Врахувавши іспанський досвід, Італія стала лідером із захисту сільськогосподарських товаровиробників на світовому ринку аграрного страхування [10, с. 173]. У країні існує достатнє їх забезпечення державними фінансовими ресурсами субсидованого характеру — рівень державної підтримки становить 72 %, що на 27 % більше ніж у США — країні-еталоні зі страхування сільськогосподарських товаровиробників з державною підтримкою. До того ж у цій країні представлено дві групи об'єктів страхування: сільськогосподарські культури та тварини, тоді

як в інших країнах найбільшу питому вагу займає на аграрному страховому ринку захист сільськогосподарської продукції рослинницької галузі.

Певні особливості має агрострахування у Польщі, де кількість страхових ризиків, від яких може застрахуватися сільгоспвиробник, є обмеженою, внаслідок неефективності і високої вартості страхових послуг. Виділяють два фактори зниження привабливості страхових програм для фермерів. Перший — асиметрія потреб страхувальника та можливостей страховика, "моральний ризик", який виникає в момент навмисної зміни страхувальником способу виробництва, який призводить до збільшення розміру збитків. Другий фактор — коливання цін на сільгосппродукцію на внутрішньому ринку країни, пов'язане з природними ризиками (повінь, посухою, епідемією серед сільськогосподарських тварин тощо). Польські фермери зобов'язані застрахувати не менш 50% польових культур та худоби. До сільськогосподарських культур, які підлягають обов'язковому страхуванню в Польщі, належать: зерно, кукурудза, рапс, ріпа, хміль, тютюн, овочі відкритого ґрунту, плодові дерева і кущі, полуниця, картопля, цукровий буряк та бобові. До страхових ризиків належать збитки від повені, граду, посухи, негативних наслідків зимування і весняних заморозків. Домашню худобу польський фермер повинен застрахувати мінімум за одним із таких страхових ризиків: ураган, повінь, злива, град, блискавки, зсуви, лавини, вимушений забій худоби. Обов'язковому страхуванню підлягає домашній скот: велика рогата худоба, коні, вівці, кози, домашня птиця та свині. Максимальна страхова сума визначається розпорядженням Міністерства сільського господарства та розвитку сільських районів. У Польщі держава забезпечує функціонування Страхового гарантійного фонду для здійснення 100 % виплат страхового відшкодування за договорами обов'язкового страхування відповідальності осіб, зайнятих у сільському господарстві.

Сучасний етап розвитку світової економіки й міжнародних відносин характеризується посиленням інтеграційних процесів, що приводять до формування спільних стандартів у галузі страхування. Функціонування страхових систем різних країн Європи характеризується постійним взаємозв'язком і взаємодією. Інтеграція України у сучасний європейський економічний та правовий простір

передбачає адаптацію та гармонізацію національного законодавства з нормами й стандартами правової системи Європейського Союзу, що потребує формування розвинутого ринку страхування, сприяння економічній діяльності всіх ринкових суб'єктів, розширення правової бази, застосування методів впливу держави на страховий ринок, що відповідають європейським стандартам.

Для того, щоби досягти рівня показників іноземних страхових компаній, в Україні необхідно розробити нову ефективну систему страхування сільськогосподарських ризиків за підтримки держави з одного боку, а з іншого — розвивати діяльність аграрного страхового пулу та розширювати чисельність його учасників. У контексті вибору моделі партнерства між приватним і державним секторами у сфері агрострахування в Україні є доцільним заснувати Державну аграрну страхову компанію (ДАСК), яка виконуватиме функції страховика, перестраховика та адміністратора системи страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою [11, с. 125]. У такому випадку витрати держави на побудову системи страхування сільськогосподарської продукції будуть незначними унаслідок відсутності витрат на створення мережі ДАСК, оскільки роботу по страхуванню в регіонах будуть виконувати приватні страхові компанії через свою розгалужену мережу, використовуючи свій персонал. Державна аграрна страхова компанія, виконуючи функції, перш за все, перестраховика та адміністратора системи, буде координувати та контролювати всю діяльність із питань страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою. Управляючи основними фінансовими ресурсами, ДАСК буде гарантувати страхові виплати сільгоспвиробникам за зобов'язаннями по договорах страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою.

Пропонується, щоб аграрії оплачували страховим компаніям 50% вартості поліса, який буде покривати лише 50% потенційної виплати. Проте страховик відразу ж після укладення договору з аграрієм зможе направити у ДАСК прохання про отримання другої половини платежу, яку буде страховиком через ДАСК направляти Міністерство аграрної політики. Тільки після отримання цих коштів з держбюджету страхова компанія гарантуватиме повне покриття збитків при настанні страхового випадку. На випадок виникнення непередбачених обставин, коли страховики не зможуть

компенсувати шкоду за договорами, при ДАСК має бути створено Фонд гарантування відшкодування катастрофічних збитків за рахунок 3% відрахувань від премій страховика. У разі нестачі коштів для виплат постраждалим аграріям фонд повинен мати змогу отримати кредит з держбюджету. При виникненні заборгованості фонду перед державою страхові тарифи з агрострахування мають переглядатися у бік підвищення.

Також пропонується створення Державного агентства з управління сільськогосподарськими ризиками з розвинутою регіональною інфраструктурою. Його основними функціями буде формування баз даних сільськогосподарських ризиків за регіонами та їх кількісна оцінка як обов'язкова передумова розвитку агрострахування. Оскільки для розробки страхових програм необхідні достовірні дані щодо врожайності культур відповідно до погодних умов, а також бази даних по річних збитках в аграрному секторі для проведення відповідних актуарних розрахунків.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

1. Надано характеристику двом принципово відмінним системам аграрного страхування: американській та європейській. Переваги однієї системи є вадами іншої та навпаки. Американська модель страхування сільськогосподарських ризиків забезпечує стабільний розвиток аграрного ринку, але платою за це є високі адміністративні витрати держави та загроза зниження мотивації страхувальника до уникання та запобігання настанню ризику. Європейська модель аграрного страхування не створює преференцій для страхувальників іщ боку держави, що в умовах високого рівня сільськогосподарських ризиків знижує їх активність на страховому ринку.

2. Для України рекомендується змішана модель аграрного страхування, яка долає існуючі вади американської та європейської моделей та зближує їх між собою через досягнення згоди між страховиками, страхувальниками та державою. Вона дозволяє оптимізувати фінансові витрати держави на субсидіювання вартості страхових полісів і моральний ризик страхувальника унаслідок незацікавленості у штучному збільшенні розміру збитків. Для ефективного розвитку національної системи агрострахування доцільно створити Державну аграрну страхову компанію і Державне агентство з управління сільськогосподарськими ризиками,

а також розробити критерії перепустки аграріїв до участі у програмах державної підтримки страхових механізмів, а також запровадити диференційований підхід до визначення розміру страхових субсидій за окремими галузями рослинництва і тваринництва.

Перспективами подальших досліджень є розробка рекомендацій із розвитку індексно-го страхування сільськогосподарських ризиків.

Література:

1. Залетов А. Проблемы и перспективы развития аграрного страхования в Украине / А. Залетов // Финансовые услуги. — 2012. — № 4. — С. 20—21.
2. Краківський Ю.С. Особливості системи страхових послуг для суб'єктів аграрної сфери / Ю.С. Краківський // Вісник Одеського національного університету. Економіка. — 2013. — Т. 18, Вип. 3 (2). — С. 54—56.
3. Прокопчук О.Т. Особливості страхування аграрних ризиків у країнах світу / О.Т. Прокопчук, Ю. В. Улянич, В. П. Бечко // Актуальні проблеми економіки. — 2014. — № 3. — С. 46—53.
4. Лобова О. Розвиток аграрного страхування в США / О. Лобова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. — 2012. — Вип. 133. — С. 49—52.
5. Віленчук О.М. Стан та перспективи розвитку аграрного страхування в Україні / О. М. Віленчук // Облік і фінанси. — 2014. — № 2. — С. 91—96.
6. Матвієнко Г.А. Роль державного регулювання в страхуванні аграрних підприємств / Г.А. Матвієнко // Агросвіт. — 2009. — № 2. — С. 35—39.
7. Тарельник Н.В. Зарубіжний досвід страхування ризиків в аграрній сфері [Електронний ресурс] / Н.В. Тарельник // Ефективна економіка. — 2013. — № 6. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_6_17
8. Сокол С.В. Змішане страхування сільськогосподарських ризиків: держава та аграрний страховий пул / С.В. Сокол // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. — 2014. — Вип. 40. — С. 260—265.
9. Грицина О. Аграрне страхування: проблеми та перспективи розвитку / О. Грицина, О. Шолудько, І. Тофан // Вісник Львівського національного аграрного університету. Сер.: Економіка АПК. — 2015. — № 22 (1). — С. 84—91.
10. Остапенко О.М. Моделі страхування ризиків аграрного виробництва в зарубіжних

країнах / О.М. Остапенко // Вісник Сумського національного аграрного університету. — Сер.: Економіка і менеджмент. — 2013. — Вип. 12. — С. 171—175.

11. Скрипниченко В.В. Державна підтримка страхування аграрних ризиків в економіці України / В.В. Скрипниченко // Формування ринкових відносин в Україні. — 2014. — № 9. — С. 121—127.

References:

1. Zaletov, A. (2012), "Problems and prospects of development of the agricultural insurance in Ukraine", *Finansovye uslugi*, No. 4, pp. 20—21.
2. Krakivs'kyj, Ju. S. (2013), "Features of the system of insurance for the agricultural sector", *Visnyk Odes'kogo nacional'nogo universytetu. Ekonomika*, vol. 18, Vyp. 3 (2), pp. 54—56.
3. Prokopchuk, O. T. Uljanych, Ju. V. Bechko, V. P. (2014), "Features of insurance of agricultural risks in the world", *Aktual'ni problemy ekonomiky*, No. 3, pp. 46—53.
4. Lobova, O. (2012), "The development of agricultural insurance in the US", *Visnyk Kyi'v'skogo nacional'nogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika*, Vyp. 133, pp. 49—52.
5. Vilenchuk, O. M. (2012), "Status and prospects of development of agricultural insurance in Ukraine", *Oblik i finansy*, No. 2, pp. 91—96.
6. Matvijenko, G. A. (2009), "The role of government regulation in the insurance of agricultural enterprises", *Agrosvit*, No. 2, pp. 35—39.
7. Tarel'nyk, N. V. (2013), "Status and prospects of development of agricultural insurance in Ukraine", *Efektivna ekonomika*, No. 6. [Online], Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_6_17
8. Sokol, S. V. (2014), "Mixed agricultural insurance: the state and agricultural insurance pool", *Problemy i perspektyvy rozvytku bankivs'koi systemy Ukrainy*, Vyp. 40, pp. 260—265.
9. Grycyna, O. (2015), "Agricultural insurance: problems and prospects", *Visnyk L'viv'skogo nacional'nogo agrarnogo universytetu. Serija: Ekonomika APK*, No. 22 (1), pp. 84—91.
10. Ostapenko, O. M. (2013), "Models agricultural production risk insurance in foreign countries", *Visnyk Sums'kogo nacional'nogo agrarnogo universytetu, Serija: Ekonomika i menedzhment*, Vyp. 12, pp. 171—175.
11. Skrypnychenko, V. V. (2014), "State support for agricultural insurance risks in the economy of Ukraine", *Formuvannja rynkovyh vidnosyn v Ukraini*, No. 9, pp. 121—127.

Стаття надійшла до редакції 02.12.2016 р.